

Täysistunto

Maanantai 6.4.2020 klo 16.36—20.46

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta

Hallituksen esitys HE 29/2020 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 3/2020 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

19.27 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tämä laki sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta on tarpeellinen. Kun luin tuota valiokunnan mietintöä, niin huomaan, että valiokunnassa on huolellisesti puntaroitu näitä vaihtoehtoja ja mietitty, olisiko joku muu tapa, jolla voitaisiin päästä samoihin lopputuloksiin. Eli tälläkin halutaan nimenomaan estää tartuntojen leviämistä. Kun on kuunneltu maailmalta uutisia, niin aika monissa maissa on lähdetty siitä suunnasta, että tuhansia vankeja on vapautettu. Elikkä niitä ihmisiä, jotka ovat jo vankilassa, on lähdetty ennenaikaisesti vapauttamaan.

Täällä valiokunnan mietinnössä on hyvin tämäkin asia nostettu esille ja todettu: ”Van- kien ennenaikaiseen vapauttamiseen nähden esitystä vankimäärän vähentämisestä rajoitta- malla väliaikaisesti vankilaan vapaudesta otettavien vankien määrää voidaan pitää lähtö- kohtaisesti hyväksyttävämpänä ja parempana tapana torjua koronaviruksen leviämistä ja sen aiheuttamia ongelmia.” Ja näin varmasti on, jos ajatellaan vaikkapa esimerkiksi rikok- sen uhrin näkökulmasta. Tietenkin tässähän on vielä rajattu, minkä tyyppisissä rikoksissa ja niistä saaduissa rangaistuksissa tällä tavoin voidaan menetellä.

Ja lisäksi valiokunnassa oli myöskin käyty läpi ihan sitä, voidaanko ottaa käyttöön vaika lisätiloja vankien asuintiloiksi tai lisätä valvottuun koevapauteen sijoitettujen määrää tai peräti siirtää ulkomaalaisia tuomittuja kotimaihinsa. No, tuo jälkimmäinen tai viimeinen näistä vaihtoehtoista ei tietenkään ole mahdollista. Kun lähestulkoon kaikki maat ovat sul- keneet omat rajansa, tuskinpa he vankejakaan lähtevät ottamaan vastaan. Lisätilojen otta- misesta käyttöön on todettu ja huomattu se, että tässä tulee resurssipula elikkä ei pystytä sitten henkilökuntaa vastaavassa määrin lisäämään. Siinä mielessä ajateltuna uskon, että tässä on päädytty nyt näistä vaihtoehtoista parhaimpaan mahdolliseen.

Kuitenkin, kuten tässä on hyvin tuotu esille, tällä ei millään tavalla sinällänsä olla luo- pumassa näistä tai helpottamassa näitä rangaistuksia, vaan ne tulevat kyllä sitten aikansa kärsittäviksi, mutta tässä tilanteessa yhteiskunnan kokonaisedun kannalta on järkevää tiet-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2020 vp

tyjen rikosten rangaistusten aloittamista lykätä tuonne — hetkonen — heinäkuun 31. päivään saakka.

19.29 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Me tiedämme, että tämä virus ei kunnioita rajoja, se ei kunnioita sääntöjä eikä lakeja. Se leviää siellä, missä on ihmisiä ja missä sen leviämisen on kaikkein otollisimmat olosuhteet. Kun otamme huomioon Suomen suljettujen vankiloiden korkean täyttöasteen, on aivan selvää, että viruksen hallitsematon leviäminen vankiloissa ilman riittäviä ennalta ehkäiseviä toimia on todennäköistä. Pahimmillaan se voisi tarkoittaa sitä, että vankilahenkilökunta sairastuisi ja vankiloiden toimintakykyä ei voitaisi turvata.

Vankilajärjestelmämme on jo ennen tätä koronakriisiäkin ollut monien haasteiden edessä. Sen lisäksi, että täyttöaste on korkea, on myös esimerkiksi koulutetusta henkilökunnasta pulaa. Meidän tulee nyt poikkeusoloissa olla valmiita tekemään poikkeuksellisia ratkaisuja tälläkin saralla. Ratkaisut eivät ole helppoja, ja niitä ei varmasti tehtäisi ilman, että niiden koetaan olevan täysin välttämättömiä perustuen asiantuntijoiden vankaan arvioon. Vankiloissa on pyritty jo ennakollisesti vähentämään viruksen leviämisen riskejä erinäisillä toimilla. Nyt käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä pyritään vähentämään vankilukua ja vankilaan tulevien vankien määrää väliaikaisesti, jotta koronavirusepidemian laajentuessa pystytään turvaamaan vankeusrangaistusten asianmukainen ja turvallinen täytöntöönpano.

Arvoisa puhemies! Vaikka virusepidemia ei vielä ole aiheuttanut merkittäviä ongelmia suomalaisissa vankiloissa, me voimme muiden maiden kokemuksella todeta, että tilanne voi pahentua ja muuttua hyvinkin nopeasti. Joissakin maissa, kuten täällä jo kuulimme, on tosiaan jouduttu jopa vapauttamaan ennenaikaisesti vankeja tilanteen helpottamiseksi. Olen vahvasti sitä mieltä, että nyt tulee tehdä kaikki, jotta emme joudu tuohon samaan tilanteeseen, jossa joutuisimme vapauttamaan tuomiota istuvia vankeja.

Esityksen mukaan poikkeusolojen vuoksi vankilaan tuloa lykätään siis tilapäisesti ensimmäisen neljän kuukauden ajan. Rangaistuksesta ei tietenkään luovuta eikä rangaistuksia päästetä raukeamaan, täytöntöönpanoa vain lykätään myöhemmäksi. Äärettömän tärkeää on se, että näin toimitaan vain niiden vankilarangaistusta odottavien kohdalla, joiden voidaan arvioida olevan kykeneviä odottamaan tätä tuomion täytöntöönpanoa vapaana ilman, että siitä koituu selkeää vaaraa muille. Näin ollen pidän hallituksen esitystä tarpeellisenä ja kannatettavana.

Huomionarvoista kuitenkin on, että koronaepidemian seuraukset tulevat näkymään vielä pitkään. Ne tulevat näkymään myös ruuhkina ja entisestään pidentyneinä käsittelyaikoina tuomioistuimissa ja syyttäjälaitoksissa johtuen nyt epidemian vuoksi tuomioistuimissa lykättyjen käsittelyiden suuresta määrästä. On tärkeää siis hakea myös ratkaisuja, joilla tuota sumaa voitaisiin purkaa jo nyt tehokkaasti, mutta niin, että jokaisen oikeusturva säilyy. Toisaalta juuri tuon oikeusturvan toteutumisen kannalta näiden ratkaisujen löytäminen on tärkeää, ja etämahdollisuuksia oikeushallinnolle tuleekin pikaisesti selvittää.

19.32 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt olisi tärkeää, että saamme selkeän ohjeistuksen sekä määräyksen Rikosseuraamuslaitoksen yksiköihin. On ensiarvoisen tärkeää saada kaikkiin yksikköihin annettua selkeä viesti koronaviruksen estämisestä vankiloihin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2020 vp

Lakiehdotuksessa pitää ottaa huomioon myös tuomio sekä sen pituus. Esimerkiksi vakavat väkivaltarikokset sekä seksuaalirikokset eivät saa olla esteenä välittömään vankilaan sulkemiseen. Sakon muuntorangaistus sekä alle kuuden kuukauden ehdottomat tuomiot voidaan rajata ehdotukseen. Lisäksi etsintäkuulutuksessa olleisiin vankeihin pitää olla selkeä ohjeistus. Vankilaan pitää toimittaa lomalle jääneet vangit, avolaitoksista poistuneet, rangaistusta jo suorittaneet vangit. Minkä kuvan järjestelmä antaa turvallisuudesta, jos poliisi tavoittaa etsintäkuulutetun vangin ja häntä ei voida toimittaa suorittamaan alkannutta tuomiota? Vankien ennen aikaista vapauttamista ei tule laittaa käytäntöön. Oikeuslaitos on tuominnut vangin sekä antanut siitä tuomion.

Tärkeimpänä toimena Rikosseuraamuslaitoksen on laitettava vankien toiminta sekä liikuminen yhteiskunnassa minimiin. Sillä ennaltaehkäistään viruksen leviämistä vankiloihin. Yhteiskunnassa on rajoituksia todella paljon, ja niin täytyy olla myös vankiloissa.

19.34 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä on tosiaan kyse sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta, ja minun on pakko myöntää, kun tämän esityksen kävin läpi silloin, kun asiasta käytiin lähetekeskustelua, että suhtauduin lähtökohtaisesti hieman epäillen siihen, mitä tällä esityksellä haetaan. Mutta täällä useampi kollega on tuonut minusta hyvällä tavalla esille sen, että valiokunta on tehnyt erittäin perusteellista työtä, käynyt asiaa läpi monelta eri kannalta. Ja kuten täällä edustaja Virta toi jo esille, niin jo täällä mietinnössä on tuotu esille se, että sääntely koskee vain sellaisia vankilaan vapaudesta saapuvia, joiden tuomioistuin on jäljempänä tarkemmin kuvatuin tavoin jo arvioinut voivan odottaa rangaistuksen täytäntöönpanoa vapaana. Tämä on minusta erittäin tärkeä huomio koskien tätä esitystä, sillä kun ihmiset tätä asiaa seuraavat ja katsovat, mitä täällä on päätetty, niin asialle on myös asiallisesti erittäin vankat perusteet.

Totean vielä loppuun, herra puhemies, että koronavirus on vakava, yhteiskunnan kaikkiin toimintoihin vaikuttava virus, ja on silloin täysin selvää, että sen vaikutukset ulottuvat myös meidän vankeinhoitolaitokseen.

Pidän tätä esitystä hyvin valmisteltuna ja perusteltuna esityksenä tässä tilanteessa.

19.35 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta. Ehdotetun lain nojalla sakon muuntorangaistuksen tai ehdottomien vankeusrangaistusten täytäntöönpanojen aloittamistoimiin ei ryhdyttäisi eikä niille määrättäisiin uusia ilmoittautumisaikoja 31. päivään heinäkuussa 2020 saakka, mutta sen jälkeen hän sitten henkilö, jolla tuomio on, joutuu suorittamaan sen rangaistuksensa.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on nyt niin sanotut sakkovangit, joilla on joitakin suhteellisesti pieniä rikoksia ja rötöksiä kannettavanaan, ja he sitten istuvat sen tuomionsa vankeusrangaistuksena. Tämä hallituksen esitys on punnittu hyvin tarkasti lakivaliokunnassa, ja se on siellä saanut kannatusta. Tällä hallituksen esityksellä vankilukua tilapäisesti rajoittamalla saadaan minimoitua koronavirusepidemian leviäminen vankiloihin ja vankiloiden sisällä. Selvityksen mukaan tämä koronaepidemia ei ole vielä aiheuttanut ongelmia vankiloissa eikä näin ollen olisi myöskään toivottavaa, että se koronavirusepidemia sinne vankiloihin päätyisi.

On tärkeää rajoittaa sisään menevien vankien määrää vain niin sanotusti pakollisiin vankeihin. Kyse on pääosin alle kahden vuoden tuomioista, jotka koskevat muita kuin törkeitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2020 vp

rikoksia. Tuomittujen riski syyllistyä uusiin rikoksiin on arvioitu pieneksi, eli tässä joukossa, jotka nyt eivät sitä tuomiota joudu sitten vielä kärsimään, ei ole vaarallisia rikoksenuusijoita. Tuomioistuimien on jo tuomiota antaessaan tehnyt arvion siitä, ettei itse ilmoittautumisesta eli tuomion täytäntöönpanon aloittamisen odottamisesta vapaalla aiheudu riskiä. Tällä esityksellä on arvioitu olevan sellaisia vaikutuksia, että sillä on mahdollista vähentää vankilukua väliaikaisesti 300:sta 400:aan vankiin.

Arvoisa puhemies! Huolestuneena seuraan aina maailman uutisia, ja todellakin joissakin maissa on jouduttu vapauttamaan vankeja ennenaikaisesti tilanteen helpottamiseksi, ja sitä tilannetta tulisi kyllä välttää kaikin mahdollisin tavoin, ja siihen tuskin Suomessa ollaankaan menossa. Mieluummin lykätään nyt sellaisten vankien ottamista vankilaan, jotka odottavat tuomion täytäntöönpanoa vapaudessa, kuin kasvatetaan riskiä epidemian leviämistä ja tilanteesta, jossa joudutaan päästämään vankeja aiemmin vapaalle. Tällä toimenpiteellä ei katsota olevan yhteiskunnan yleisen turvallisuuden kannalta merkitystä eikä nähdä, että täytäntöönpanoa vapaalla odottavan käytös olennaisesti tämän lyhyen lykkäämisen vuoksi muuttuisi.

Arvoisa puhemies! Selvityksen mukaan tilannetta ei ole mahdollista helpottaa esimerkiksi ottamalla uusia tiloja vankilakäyttöön, koska tiloille on aina olemassa myös omat vaatimuksensa. Myös henkilöstöresurssit ovat nyt jo niukat, joten henkilökuntaa ei normaaleissakaan olosuhteissa riittäisi uusien vankiloiden tai tilojen valvontaan, ja tilanne heikkenee entisestään, jos henkilökunta sairastuu. On erittäin tärkeää, että suojelemme myös vankiloissa työskentelevää henkilökuntaa virukselta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi tämä lakivaliokunnan mietintö ottaa kantaa siihen, että koronavirusepidemian tilannetta ja leviämistä vankilaolosuhteissa tulee seurata tarkoin ja tarvittaessa tulee ryhtyä uusiin toimenpiteisiin mahdollisimman ripeästi. On erittäin tärkeää, että jos epidemia mahdollisesti pääsee vankiloihin sisälle, saamme tietoja myös siitä, mitä siellä silloin tapahtuu.

19.39 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tällä esityksellä tavoitellaan tilapäistä vankien kokonaismäärän vähenemistä koronaviruksen aikana, millä pystytään tietenkin hillitsemään epidemian kulkua vankilan sisällä ja myös vähentämään mahdollisia levottomuuksia koronapelon vuoksi.

Nostan esiin myös sen seurauksen, minkä koronaviruksen hoidoksi käytetyt toimenpiteet ovat synnyttäneet vankiloissa: nimittäin huumereitit ovat katkenneet, kun maiden rajat on suljettu ja koronaviruksen vuoksi myöskään vankiloista poistumislupia ja perhetapaamisia ei enää myönnetä. Käytännössä huumeiden kulkeutuminen vankiloihin on katkennut tai ainakin vähentynyt, mikä osaltaan voi johtaa levottomuuksiin vankilan sisällä, ja silloin tietysti on parempi, että vankimäärä pysyy mahdollisimman alhaisena. Vangeista noin 60 prosenttia on huumeongelmaisia, ja huumeiden käyttö vankiloissa on valitettavan tavallista ja yleistä, eli vankiloihin pääsee merkittävät määrät huumeita. Tällä hetkellä meillä ollaan siinä tilanteessa, että nämä huumeiden tuontireitit ovat katkenneet, mikä tietysti parhaassa tapauksessa voi edistää jopa sitä, että henkilöt voivat vapautua huumeiden käytöstä ja vieroittautua siitä, mutta toisaalta se voi myös aiheuttaa levottomuutta.

Tämä esitys on kannatettava.

19.41 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on todellakin kannatettava, koska välissähan näitä sakkovankeja ei tässä muutaman vuoden aikana edes tuomittu

Pöytäkirjan asiakohta PTK 50/2020 vp

tai laitettu kärsimään tuomioita ja muutkin tuomitut — jotka eivät ole sakkovankeja vaan pikkurikollisia — ovat jo valmiiksi odottamassa tuomiota, eliikkä se asiahan on vain siitä kiinni, että sitä siirretään muutamalla kuukaudella. Se on sanomatta selvää, että tämäkään ei välttämättä tule estämään sitä pahinta skenaariota, jos johonkin vankilaan jonkinnäköinen koronaepidemia tai -pandemia pääsee leviämään, mutta joka tapauksessa tämä ainakin edesauttaa vankilahenkilökunnan ja sen järjestelmän ylläpitämistä. Eliikkä tämä on todellakin suositeltava hallituksen esitys.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 29/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.